

บทที่ 1

บทนำ

การวิจัยเกี่ยวกับการแพร่กระจายข่าว(News Diffusion) เริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกา ช่วงใกล้สิ้นยุคสงครามโลกครั้งที่ 2 โดย Delbert C. Miller ศึกษาเกี่ยวกับข่าวการเสียชีวิตของประธานาธิบดี Franklin D. Roosevelt ในวันที่ 13 เมษายน 1945 เวลา 15.35น. และข่าวดังกล่าวได้รับการเผยแพร่ผ่านสื่อวิทยุในเวลา 16.50 น. รุ่งขึ้น Miller ได้สำรวจการรับรู้ข่าวเรื่องนี้ครั้งแรกของนักศึกษาวิทยาลัยแห่งหนึ่งพบว่า มีการแพร่กระจายข่าวสารอย่างรวดเร็วโดยอาศัยปากต่อปาก ภายในระยะเวลาครึ่งชั่วโมง กลุ่มตัวอย่างทราบข่าวอย่างถูกต้องถึง 91 % ของผู้ตอบแบบสอบถาม(Melvin L.De Fleur ,1987:109-110)

ต่อมาบทบาทการแพร่กระจายข่าวระหว่างบุคคลกับบุคคลได้รับความสนใจมากขึ้น หลังเกิดเหตุการณ์การลอบสังหารประธานาธิบดี John Fitzgerald Kennedy (JFK's Assassination) ในปี 1963 ว่ามีการกระจายข่าวเป็นอย่างไร เพราะมีความจำเป็นต้องควบคุมปฏิกิริยาของสาธารณชน (Public Reaction) และหลีกเลี่ยงการตื่นตระหนกของสาธารณชน(Avoid Panic) จึงมีการศึกษาวิจัยแหล่งความรู้เกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์ โดยเฉพาะมีการเปรียบเทียบระหว่างที่มาของข่าวสารที่ประชาชนได้รับจากสื่อมวลชนกับสื่อระหว่างบุคคล (News Diffusion : The J-Curve Model :56)

ในบรรดางานวิจัยเรื่องการแพร่กระจายข่าวในทศวรรษ 1960(1960-1969) พบว่า ส่วนมากจะศึกษาข่าวการลอบสังหารประธานาธิบดีเคนเนดีเป็นหลัก แต่ก็เริ่มมีการศึกษาข่าวอื่นที่หลากหลายขึ้นด้วย เช่น ข่าวการชกมวยระหว่าง Clay และ Liston รุ่นเฮฟวีเวท(Clay - Liston Boxing) ในปี 1965 ของ Greenberg และการแพร่กระจายข่าวความสำเร็จในการปลูกถ่ายหัวใจมนุษย์ครั้งแรก (1st Heart Transplant) ของ O'Keefe ในปี 1969 ส่วนทศวรรษที่ 1970(1970-1979) จะเน้นศึกษาข่าวด้านสังคมและต่างประเทศ เช่น ข่าวการรับเงินเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ, การลอบสังหาร George Wallace และข่าวเรื่องลัทธิมอร์มอนอนุญาตให้คนผิวดำเป็นนักบวชได้(Black Mormon Priests) ขณะที่ทศวรรษ 1980(1980-1989) มีการศึกษาการแพร่กระจายข่าวสำคัญ เช่น การแพร่กระจายของข่าวการลอบสังหารประธานาธิบดี Reagan(Reagan Shooting) (D.Basil and J.Brown, 1994:306)

จากการศึกษากระบวนการแพร่กระจายข่าวของสหรัฐอเมริกา กว่า 4 ทศวรรษ ด้วยงานวิจัยเกือบ 4,000 ฉบับ พบข้อเท็จจริง 6 ประการดังนี้

1.เทคโนโลยีการสื่อสารที่เปลี่ยนไปในสหรัฐอเมริกาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการเปิดรับข่าวสารครั้งแรกของประชาชน โดยพบว่า โทรทัศน์เป็นสื่อที่ถูกใช้บ่อยที่สุด ตามมาด้วยวิทยุและหนังสือพิมพ์ซึ่งให้รายละเอียดและอธิบายได้ดี อย่างไรก็ตามการสื่อสารระหว่างบุคคลก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ในบางเหตุการณ์

2.คนส่วนใหญ่ได้รับทราบข่าวสารส่วนใหญ่โดยตรงจากสื่อมวลชนมากกว่าสื่อบุคคล โดยเป็นการเปิดรับเรื่องราวทางโทรทัศน์และวิทยุ แต่บางกรณีจะใช้สื่อหนังสือพิมพ์ ซึ่งที่ผ่านมากะบวนการสื่อสาร 2 ขั้นตอน(Two-Step Flow)ไม่ได้อธิบายรูปแบบที่ข่าวสารมาถึงประชาชน

3.ข่าวสารหรือเหตุการณ์ที่มีความสำคัญเกี่ยวกับผลกระทบต่อคนจำนวนมาก จะมีการแพร่กระจายข่าวได้รวดเร็วและกว้างขวางมากกว่าเรื่องราวที่ไม่เร้าอารมณ์ ซึ่งเป็นการพูดถึงคุณค่าข่าว(News Value) การใช้และความพึงพอใจที่ได้จากข่าวของประชาชน

4.สำหรับข่าวหรือเหตุการณ์ที่มีคุณค่าของข่าวต่อคนจำนวนมาก การแพร่กระจายข่าวระหว่างบุคคล ยังถือเป็นแหล่งข่าวสำคัญที่สุด สำหรับการรับรู้เหตุการณ์

5.ช่วงเวลาระหว่างวันเมื่อข่าวได้รับการเผยแพร่ออกมาจะมีอิทธิพลต่อโครงสร้างของการเปิดรับข่าวสารครั้งแรกและการแพร่กระจายข่าวต่อมา เช่น หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสำคัญในตอนเช้า, วิทยุและการสื่อสารระหว่างบุคคลมีความสำคัญตลอดทั้งวัน ส่วนโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความสำคัญตอนเย็นและค่ำ

6.ความแตกต่างระหว่างบุคคลและชนชั้นของสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบความสนใจของประชาชนเกี่ยวกับข่าวเหตุการณ์หนึ่งๆ รวมถึงรูปแบบพฤติกรรม的开รับสื่อและขอบข่ายของสังคมที่เขาได้รับข่าวสารมา

ผลสรุปทั้ง 6 ข้อ(ตั้งแต่ปี 1945-1985) ได้รับการพิสูจน์ ด้วยงานวิจัยเรื่องการแพร่กระจายข่าวในอดีต แต่ก็ยังมีปัญหาการวิจัยอีกมากมายที่ยังไม่ได้รับคำตอบ ฉะนั้นการวิจัยในอนาคตต้องกระทำในทุกด้านของการแพร่กระจายข่าวที่สื่อมวลชนเผยแพร่มายังประชาชน (Melvin L.De Fleur ,1987:123-127)

ส่วนการวิเคราะห์งานวิจัย เรื่องการแพร่กระจายข่าวที่ผ่านมา 34 เรื่อง(ตั้งแต่ปี 1945-1990) ในสหรัฐอเมริกาพบว่า การวิจัยมักเน้นศึกษาจำนวนบุคคลที่รู้ข่าวและบุคคลมีส่วนร่วมในการแพร่กระจายข่าวได้อย่างไร โดยศึกษาผู้รับสารทั้งหมดรับทราบข่าวผ่านสื่ออย่างไรและแต่ละบุคคลหลังจากทราบข่าวนั้นๆแล้วนำข่าวสารที่ได้รับมาทำอะไรต่อ ซึ่งมีอยู่หลายทาง เช่น ไม่ทำอะไร,หาข้อมูลเพิ่มเติม,บอกข่าวสารนั้นให้คนที่ไม่รู้ทราบ ,ถกเถียงข่าวกับผู้ที่ทราบแล้วหรือมีพฤติกรรมต่อข่าวนั้นหลายรูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบกระบวนการการแพร่กระจายข่าวตามพฤติกรรมของแต่ละบุคคลในชุมชน (Michael D.Basil and William J.Brown , 1994:305)

ในกระบวนการแพร่กระจายข่าว ยังพบอีกว่าพฤติกรรมการสื่อสารของบุคคลจะแตกต่างกันไปตามความสัมพันธ์และความเด่นของข่าวสาร(Gerhard J.Hanneman and Bradley S.Greenberg , 1973:433)

และในบรรดางานวิจัยเกี่ยวกับการแพร่กระจายข่าวที่ผ่านมา แม้จะมีการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างบุคคลในกระบวนการแพร่กระจายข่าวไว้มากมาย แต่มีงานวิจัยส่วนหนึ่งที่พยายามหาเหตุผลด้วยว่า ทำไมคนถึงชอบเผยแพร่ข่าว(Why People Pass On News : Motivation For Diffusion) จึงมีการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจที่เกิดจากตัวเองและแรงจูงใจจากสังคม ซึ่งพบว่าความต้องการที่จะให้ข้อมูลแก่คนอื่นเป็นแรงจูงใจที่สำคัญ แต่ในภาพรวมปัจจัยทั้งหมดยังคงแสดงให้เห็นว่า ผู้ตอบไม่ได้มีแรงจูงใจที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัด ระหว่างการบอกเล่าข่าวเพื่อตัวเองกับการเน้นผู้อื่นเป็นหลัก เหมือนเช่นที่ผู้วิจัยคิดว่าจะเป็นเช่นนั้น(Walter and Sarah Trenholm , 1979: 365-369)

สำหรับเหตุผลที่มีการศึกษาการแพร่กระจายข่าวในสหรัฐอเมริกา นั้น Michael D.Basil and William J.Brown ได้วิเคราะห์งานวิจัยที่ผ่านมาและวิจัยเพิ่มเติมจนได้ข้อสรุปว่า บทบาทของสื่อมวลชนและสื่อระหว่างบุคคลมีความเกี่ยวพันกันมากกว่าที่ทฤษฎีการไหลเวียนของข่าวสาร 2 ขั้นตอน(สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวผ่านผู้นำทางความคิดสู่ประชาชน) เสนอไว้ เพราะสิ่งที่ค้นพบแสดงให้เห็นความสำคัญของแต่ละบุคคลในการแพร่กระจายข่าว เพราะหากบุคคลคิดว่าข่าวนั้นไม่น่าสนใจ กระบวนการแพร่กระจายข่าวอาจลดลงหรืออาจจะหยุดทันที ฉะนั้นบุคคลที่ได้รับข่าวสารจากสื่อมวลชน แล้วก็ขึ้นอยู่กับความสนใจที่จะมีผลต่อการบอกเล่าข่าวจึงเท่ากับว่า การแพร่กระจายข่าวขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้รับสารมากกว่าการให้ความสำคัญในข่าวหนึ่งของสื่อมวลชนในการเผยแพร่ข่าว

งานวิจัยด้านการแพร่กระจายข่าวจำนวนมาก ในสหรัฐอเมริกามักเน้นกลุ่มตัวอย่าง เป็นประชากรจากสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษา เพราะส่วนประกอบที่ทำให้เกิดการแพร่กระจายข่าวสัมพันธ์กับเนื้อหาของข่าวและโครงสร้างของกลุ่ม โดยชุมชนในมหาวิทยาลัยนั้นถือเป็นที่รวมของกลุ่มประชากรอย่างหนาแน่นและมีปัจจัยที่เอื้อต่อการแพร่กระจายข่าวตั้งแต่ความใกล้ชิด(Proximity) , กิจกรรมประจำวันของกลุ่มมีลักษณะเคลื่อนที่ไปมา,ชีวิตไม่อยู่กับที่เป็นเวลานานและมีโครงสร้างด้านมิตรภาพที่สามารถเพิ่มการสนทนาจากความเป็นกันเองในกลุ่ม เหล่านี้จะส่งผลให้เกิดการแพร่กระจายข่าวระหว่างบุคคลในปริมาณสูง(Gary Alan Fine ,1975: 753-754)

นอกจากนี้ปัจจัยที่มีผลต่อการถ่ายทอดข่าวสารระหว่างบุคคลยังพบว่า ในสถานการณ์ต่างๆ ผู้ส่งสารที่มีโอกาสเลือกผู้รับสารอย่างอิสระ มีแนวโน้มที่เห็นได้ชัดว่า เขาจะเลือกผู้รับสารที่คล้ายคลึงกับเขา โดย Homans(1950) กล่าวว่า “ ยิ่งคนมีความเท่ากันในสถานภาพทางสังคมมากเท่าใด เขายังมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลกลุ่มนั้นบ่อยเท่านั้น” ซึ่งพฤติกรรมการเป็นพวกเดียวกัน (Homophilic Behavior) ได้รับการสังเกตมากกว่าครึ่งศตวรรษจากนักสังคมวิทยาชาวฝรั่งเศส Gabriel Tarde(Tarde,1903) ว่า “ ความสัมพันธ์ทางสังคมจะเหนียวแน่น ระหว่างบุคคลที่มีความคล้ายคลึงกันในชีวิตและการศึกษา” ส่วน Lazarsfeld and Merton (1964) พบว่า ความเป็นพวกเดียวกันและการสื่อสารที่มีประสิทธิผลมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกัน เพราะยิ่งพวกเขาเป็นพวกเดียวกันมากเท่าไร การสื่อสารมีแนวโน้มจะประสบความสำเร็จมากเท่านั้น (Everett M.Rogers , 1973 : 295-301)

สำหรับประเทศไทยที่ผ่านมาแม้จะมีการวิจัยเรื่องการแพร่กระจายข่าว แต่ส่วนใหญ่พบว่าเป็นการศึกษาเรื่องการแพร่กระจายข่าวในหมู่บ้านหนึ่งๆ ที่เกี่ยวกับการใช้ข่าวเพื่อการพัฒนาในหมู่บ้านและชุมชนและมักเป็นการศึกษานวัตกรรม เช่น

การวิจัยเรื่อง เครือข่ายการแพร่กระจายข่าวสารที่มีผลต่อความมุ่งหวังของประชาชนในชนบท เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของบุตรหลาน : ศึกษาเฉพาะกรณีนิสิตทุนจุฬาฯ - ชนบทจากจังหวัดฉะเชิงเทรา ปีการศึกษา 2526 ของ สุนันทนา มวลชุมพล พบว่า การแพร่กระจายข่าวสารเรื่องนิสิตทุนจุฬาฯ-ชนบทมีลักษณะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบกระจาย(Radial Personal Network) มากกว่าที่จะเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ส่วนบุคคลแบบเกี่ยวข้อติดกัน(Interlocking Personal Network) ส่วนพฤติกรรมสื่อสารของบุคคลในเครือข่ายจะเป็นแบบสนิทแน่นแฟ้น(Strong Tie) มากกว่า บุคคลที่มีความผูกพันต่อกันแบบผิวเผิน(Weak Tie) ส่วนอายุ การศึกษาและรายได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการแพร่กระจายข่าว

การวิจัยเรื่อง การใช้สื่อมวลชนและการแพร่กระจายข่าวสารเพื่อกิจกรรมด้านการพัฒนา : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านคอยแซ่ ต.ทากาศ อ.แม่ทา จ.ลำพูน ของศิริชัย ศิริเกษ(2531)พบว่า ชาวบ้านใช้สื่อมวลชนประเภทวิทยุมากที่สุด ส่วนโทรทัศน์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ส่วนการวิเคราะห์โครงสร้างการสื่อสาร โครงสร้างมิตรสหายและโครงสร้างผู้ให้ความรู้ผลที่ได้มีความสลับซับซ้อนมาก แต่ก็แสดงถึงช่องทางของการไหลของข่าวสารในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี ซึ่งหน่วยงานทางด้านปฏิบัติถ้าต้องการจะเผยแพร่ข่าวสาร สามารถใช้ช่องทางนี้เพื่อการแพร่ข่าวสารต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็ว

ส่วนการเผยแพร่ข่าวเหตุการณ์สำคัญเหตุการณ์หนึ่งของสื่อมวลชนจะมีผลต่อการแพร่กระจายข่าวของบุคคลในสังคมอย่างไรนั้น โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้อย่างชัดเจน ทั้งที่มีการศึกษาวิจัยทางการสื่อสารมวลชนมานาน จึงน่าสนใจที่จะนำเรื่องนี้ขึ้นมาศึกษา เพื่อให้ทราบถึงปฏิกิริยาของบุคคลตั้งแต่การรับทราบข่าวเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจนถึงการเล่าข่าวให้บุคคลอื่นฟังว่ามีรูปแบบการแพร่กระจายข่าวอย่างไร รวมทั้งการศึกษาเหตุจูงใจในการแพร่กระจายข่าวด้วย โดยการศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างเป็นนิสิตมหาวิทยาลัย ซึ่งถือเป็นตัวแทนคนกลุ่มหนึ่งในสังคมที่มีลักษณะเฉพาะและมีสถานภาพทางสังคมภายในมหาวิทยาลัยไม่ต่างกัน เชื่อว่าจะมีการสื่อสารระหว่างบุคคลมากเมื่อมีข่าวเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้น ซึ่งดร.ศิริชัย ศิริเกษกล่าวว่า ปัญหาการวิจัยในปัจจุบันเปลี่ยนจาก “ผลของการสื่อสารคืออะไร” เป็น “มนุษย์ทำการสื่อสารอะไรบ้าง” แทน เพื่อจะได้เป็นประโยชน์ต่อการนำมาใช้สำหรับการแพร่กระจายข่าวด้านต่างๆ

ปัญหานำวิจัย

1. การแพร่กระจายข่าวเหตุการณ์สำคัญที่สื่อมวลชนเผยแพร่มีลักษณะอย่างไรในกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัย
2. ศึกษาข่าวเหตุการณ์สำคัญของสื่อมวลชนกับความสนใจของนิสิตมหาวิทยาลัยว่ามีลักษณะคล้ายตามกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการแพร่กระจายข่าวเหตุการณ์สำคัญที่เผยแพร่ผ่านสื่อมวลชนในกลุ่มนิสิตมหาวิทยาลัยและศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการให้ความสำคัญของสื่อมวลชนในข่าวเหตุการณ์หนึ่งกับความสนใจข่าวนั้นของนิสิตมหาวิทยาลัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผู้วิจัยคาดว่าผลการศึกษาของวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จะมีประโยชน์ดังนี้

ในเชิงทฤษฎีนั้น ข้อมูลการวิจัยที่ได้จะถือเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดเรื่องการแพร่กระจายข่าว(News Diffusion)ในประเทศไทยซึ่งยังไม่มีการศึกษาอย่างชัดเจนในปัจจุบัน โดยเฉพาะในกลุ่มนิสิตนักศึกษาเมื่อสื่อมวลชนรายงานข่าวเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่งเพื่อให้ทราบถึงลักษณะการแพร่กระจายข่าวภายในกลุ่มนิสิตนักศึกษา ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจจะศึกษางานในด้านนี้ต่อไปในคนกลุ่มอื่นและเหตุการณ์อื่นๆในอนาคต

ในเชิงปฏิบัติ เพื่อให้ทราบถึงลักษณะการแพร่กระจายข่าวของนิสิตเมื่อเกิดเหตุการณ์สำคัญในสังคมและรับทราบเกี่ยวกับแรงจูงใจในการบอกเล่าข่าวต่อ ซึ่งสามารถนำไปประกอบการศึกษาพฤติกรรมการใช้ข่าวสารของกลุ่มนิสิตนักศึกษาและทราบถึงโครงสร้างทางการสื่อสารของกลุ่มนิสิตนักศึกษาว่ามีลักษณะอย่างไร ซึ่งถือเป็นประโยชน์ทั้งด้านการสื่อสารมวลชน การศึกษา และสังคม